

‘පටියාන’ ධර්ම දේශනා මාලාව
අඤ්ඤාමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය
20.09.2018

නමෝතස්ස හගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස හගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝතස්ස හගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

තුන්ලෝකාග්‍ර වූ භාග්‍යවත් වූ අරහත් වූ සර්වඤ්ඤ සම්මා සම්බුදුරාජාණන් වහන්සේට අතීත කාලයේද අනාගත කාලයේද වර්තමාන කාලයේද සිදුවන්නා වූ සිදුවන්න නිබන්තා වූ සිදුවෙමින් පවතින්නා වූ සියලුම හේතු ඵල ධර්මයන් සර්වප්‍රකාරයෙන්ම පැහැදිලිව පිරිසිදුව දැන අවබෝධ කරගන්නා වූ උතුම් වූ පිරිසිදු වූ මහා ආනුභාව සම්පන්න සර්වඤ්ඤාඥානයෙන් සමන්තාගත වූ සම්මාසම්බුදු පියාණන් වහන්සේට තමන් වහන්සේ විසින් නිරවුල්ව අවබෝධ කොට ගත්තා වූ උතුම් වූ පිරිසිදු වූ සත්ධර්මය ලෝක සත්වයා කෙරෙහි මහා කරුණාවෙන් දේශනා කරමින් පැහැදිලි කරදෙමින් සත්වයා සංසාර දුකෙන් එතෙර කරවමින් ධර්මය දේශනා කළා වූ මහත් කරුණාවකින් සමන්තාගත වූ සම්මා සම්බුදුපියාණන් වහන්සේට සීල සම්පත්තියෙන් සමාධියෙන් ප්‍රඥාවෙන් උතුම් වූ විමුක්තියෙන් විමුක්ති ඥාන දර්ශනයෙන් සමන්තාගත වූ තථාගත සම්මා සම්බුදුරාජාණන් වහන්සේට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාර කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ සර්වඤ්ඤසම්මා සම්බුදුරාජාණන් වහන්සේගේ සන්තානයේ පහළ උනා වූ උන්වහන්සේගේ උතුම් නිකෙළෙස් බුදු නුවණින් අවබෝධ කොට ගත්තා වූ සත්වයන් නිර්වාණ ධර්මය වෙත යොමු කරන්නා වූ තෛර්යාණික උතුම් වූ ශ්‍රී සත්ධර්ම රත්නයට මම නමස්කාර කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ උතුම් වූ පිටිතුරු ධර්ම මාර්ගයේ නිරවුල්ව ගමන්කොට නිර්වාණ ධාතුවට ශාන්තව වැඩම කොට වදාළා වූ ලෝකයේ අග්‍ර දක්ෂිණාර්ය වූ දෙවියන්ට මනුස්සයන්ට බ්‍රහ්මයන්ට පුණ්‍යක්ෂේත්‍රයක් වූ සියලු සත්වයන්ටම පුණ්‍යක්ෂේත්‍රයක් වූ අෂ්ඨාර්යපුද්ගල මහා සංඝ රත්නයට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාර කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

බුද්ධ රත්නයේ අනන්ත ගුණ බලයෙන් ධම්ම රත්නයේ අනන්ත ගුණ බලයෙන් සංඝ රත්නයේ අනන්ත ගුණ බලයෙන් බුද්ධ ධම්ම සංඝ යන ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණ සිහිපත් කොට වන්දනා කිරීමේ කුසල චේතනාවන්ගේ ධර්ම චේතනාවෙන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් සහ මේ පින්වත් සෑම දෙනාම මේ වෙනකොට වඩාගෙන දියුණු කරගෙන ගුණ පුරාගෙන නිබන්තා වූ ඒ උතුම් වූ කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අදත් මේ පින්වතුන්ට මේ කියා දෙන්න බලාපොරොත්තු වෙන්නා වූ ධර්ම කාරණා ටික හොඳින් තේරුම් ගන්න ලැබේවා! හොඳින් වටහා ගන්න ලැබේවා! හොඳින් අවබෝධ කරගන්න ලැබේවා! මේ ධර්ම කරුණු ටික තේරුම් ගනිමින් ලෝකයේ නිබන්තා වූ අස්ථිරත්වය භයානකත්වය ඒකාකාරව නොපවතින ආකාරය තේරුම් අරගෙන වටහාගෙන මේ ධර්මය මනසිකාර වශයෙන් භාවනා

වශයෙන් මෙනෙහිකොට මෙයම පාදක කරගෙන හේතු එල ධර්මයන්ගෙන් හිත මුදවාගෙන සසර දුකෙන් මිදී නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! කියලා මෙෙත්‍රියෙන් පුර්වතා කරනවා. ආශීර්වාද කරනවා.

නිවන් දැකීමට නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට හේතු වෙන්නා වූ ධර්ම කාරණා ටිකක් තමයි අපි මේ කලා කරන්නේ. බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ධර්මයේ සම්මුති වශයෙන් කලා කරමින් සම්මුති මට්ටමෙන් ධර්ම කලාව ආරම්භ කරලා පරමාර්ථ වශයෙන් ගැඹුරට විහිදියන දේශනා ක්‍රමත් තිබෙනවා, සූත්‍ර අනුසාරයෙන්. ඒවාගේම සත්ව පුද්ගල කලාවකට ලෝක සම්මුති කලාවකට යන්නේ නැතුව ධර්ම ස්වරූප මතුකරලා දෙමින් ධර්ම හැඩය ධර්ම ස්වරූපය ධර්ම ස්වභාවය මතුකරලා දෙමින් ගැඹුරින් පරමාර්ථ ධර්ම විස්තර කරන ක්‍රමයකුත් තිබෙනවා. ඒක නිසා පරමාර්ථ ධර්මයයි සම්මුති ධර්මයයි විස්තර කරන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පාවිච්චි කරන්නේ සත්වයාගේ අවබෝධයට ගැලපෙන ආකාරයටයි. අද කලාකරන මේ ධර්ම කොට්ඨාසය මතුපිටින් ලෝක මට්ටමින් කලා කරන දෙයක් නොවෙයි. අපි මේ ධර්මය කලා කරන්න භාවිතා කරන්නා වූ භාෂාව ලොකිකයි. භාෂාව සම්මත භාෂාවක්, ප්‍රඥප්ති සමූහයක්. අපි සිංහල වචන ගොනු කරගෙන පාලි භාෂාවේ වචන ගෞරවයෙන් මුල් ස්ථානයේ තබාගෙන තමයි මේ ධර්ම විස්තරය සිද්ධ කරන්නේ. අපි මේ කලා කරන වචන වල තිබෙන ශබ්ද සහ ඒවාගේ තිබෙන ගුණාංග බෙදලා ගත්තහම මතු වී එන්නේ පරමාර්ථ ධර්ම ස්වභාවයයි. මේ උඩින් ලොකුවට ලොකුවට කලා කරන්නේ සම්මුති වචන රාශියයි. අපි මේ අභිධර්මය වශයෙන් මේ කියන සියුම් වූ ධර්ම කාණ්ඩයන් බුද්ධ ගෞරවය ධම්ම ගෞරවය සංඝ ගෞරවය උපදවාගෙන මේ කියන අහන සාකච්ඡා කරන ධර්මය ‘සත්ව පුද්ගල ස්වභාවයක් නැත, තිබෙන්නේ නියම පරමාර්ථ ධර්ම සමූහයක් පමණයි, නමුත් ඒ ධර්ම සමූහය අවබෝධ වෙලා නැති නිසා ඒකෙම හිරවී අපි ඉන්නවා’ කියන ඒ ස්වභාවය තේරුම් ගන්න, වටහා ගන්න, ඒවාගේම ඒකෙන් ගැලවිලා යන්න උපකාර වෙනවා. ඉතින් අද මේ පින්වතුන්ට ඒ අභිධර්ම කාණ්ඩයේ තවත් කොටසක් තවත් ධර්ම පැත්තක්, මහා සාගරය වගේ තිබෙන ධර්ම පරාසයෙන් තවත් ගොනුවක් අදට ප්‍රමාණවත් වෙන විදියට අපි මතක් කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

ගිය වතාවේ මේ පින්වතුන්ට මතක් කළා අපි සෑම දෙනාම නැවත වතාවක් හැරී දැනගත යුතුයි රූපයන් පිළිබඳව කියන එක. රූපයන් පිළිබඳව දැනගන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ සමහර වෙලාවට මේ ධර්මය අහන පින්වතුන් නිතරම බණ අහගෙන ඉන්න පිරිසකුත් නොවෙයි. ධර්මයට කැමති බව හැබූව. ධර්මවිෂන්දය කුසලවිෂන්දය තිබෙන බව හැබූව. ඒ උනාට මේ ලෝකයේ තිබෙන්නා වූ දේවල් එක්ක මේ පින්වතුන්ගේ හිත් වලට ගැටෙන්න සිද්ධ වෙනවා. එහෙම ඒවාට යනකොට මේ ධර්ම වින්තනය තාවකාලිකව මදකට නවතිනවා. ඒ එක්කම ධර්මය අපි ඉගෙන ගෙන තිබුනත් ඒවා ගැන තිබෙන පැහැදිලියාවල් පොඩ්ඩක් අඩුවෙලා යනවා.

නිවරණ ධර්ම පහේ තිබෙනවා උද්දව්වකුක්කුච්ච කියලා එකක්. උද්දව්වකුක්කුච්චය ඇති උනහම හිත වික්ෂිප්ත ස්වභාවයක් ගන්නවා. කුකුස් කරනවා. උද්දව්වය ඇති විට හිත අඵගොඩක් වගේ. එහෙම අවස්ථාවකදී මේ ගාමිහීර ධර්මයන්ට හිත යනවා කියන එක

සිදුවෙන්නේ නැ, ඇවිස්සිවිව හිතක් නිසා. මේ ධර්ම කාණ්ඩයන් තේරුම් ගන්න ඉතාමත් හොඳ උපචාර මට්ටමේ පවතින සමාධිගත හිතක් අවශ්‍යයි. මේ පින්වතුන්ගේ ගිහි ජීවිත වල උද්දව්වකුක්කුවිවය ඇති වෙනවා. මේවා අමතක වෙනවා. ඒ නිසා සමහර ගැඹුරු තැන් වලට අපේ හිත අරගෙන යනකොට දේශනා අනුසාරයෙන් සහ සාකච්ඡා අනුසාරයෙන් ඒවා තේරුම් ගන්න පොඩි ප්‍රමාද වීමක් ඇතිවෙනවා. ඒ ප්‍රමාද වීම වෙන්වේ සමහර කොටස් අපේ හිතෙන් මැකී යන ස්වභාවයක් තිබෙන නිසයි. ඒ නිසා නැවත අපි ඒ ටික හිත උඩට මතු කර ගන්න ඕන. ඒක නිසා මම මේ පින්වතුන්ට කෙටි වේලාවක් අරගෙන ඒක ටිකක් නැවත හිතේ උඩට ගන්න උදව්වක් කරන්න ඕනැ කියලා හිතුවා.

අපි දන්නවා මේ අභිධර්ම පාඩමට අභිධර්ම සාකච්ඡාවට එනකොට මේ ධර්ම සුත්‍රවල නැති අමුතුව ලෝකයක තිබෙන ජාතියක් නොවෙයි. විනයේ නැති අමුතුව ජාතියකුත් නොවෙයි. සුත්‍ර දේශනාවල්වල විනය දේශනාවල්වල කියන දේවල් සියුම්ව බිඳගෙන ගිහිල්ලා ඒවා කොටස් කරලා කොටස් කරලා කාණ්ඩ කරලා විස්තර කරලා දෙන ක්‍රම මාත්‍රයක් මේ. ඒක සමාන්‍යය කෙනෙකුට කරන්න බෑ. දක්ෂ හිතක් ප්‍රභාෂ්වර හිතක් අවුල්නොවු හිතක් සෘජු වූ හිතක් ඒවාගේම හොඳ සර්වඤ්ඤ අවබෝධයක් තිබෙන්න ඕන. උන්වහන්සේ වැනි සර්වඤ්ඤයන් වහන්සේ නමකට ඇරෙන්න මේ ගැන කථා කරන්න බෑ. උන්වහන්සේගේ ධර්ම නියාය මාර්ගයේ ගමන් කරපු සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේට උන්වහන්සේට අනුයාත වූ ශිෂ්‍ය පරම්පරාවට සහ ඒවාට ගරු කරන කෙනෙකුට හැර මේකට ඇතුල් වෙන්න අමාරුයි කියන බව නිහතමානීව දැන ගන්න ඕනැ, වටහා ගන්න ඕනැ.

ඒ තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය විස්තර කරන තැන අපිට කියනවා රූප ධර්ම 28 තිබෙනවා කියලා. ඒ රූප ධර්ම 28 කාණ්ඩ 5 කට කියලා දෙනවා. අපි ඉස්සෙලා බලමු ඒ කාණ්ඩ 5 මොකක්ද කියලා.

- 1) පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන රූප ධර්ම 4 මාතෘ රූප, මහා භූත රූප, ප්‍රධාන රූප හැටියට සලකනවා. ඒවාට කියනවා මහා භූත 4 කියලා. ඔය එක කොට්ඨාසයක්. රූප ධර්ම 28 මේ 4 ක් පමණයි.
- 2) ප්‍රසාද රූප තිබෙනවා 5ක්. වක්ඛු ප්‍රසාදය, සෝත ප්‍රසාදය, සාණු ප්‍රසාදය, ජීවිහා ප්‍රසාදය, කාය ප්‍රසාදය කියලා. මේ ප්‍රසාද රූප කියලා කියන්නේ පඨවි රූපවත් ආපෝ රූපවත් තේජෝ රූපවත් වායෝ රූපවත් නොවෙයි. ඒවාට ප්‍රසාද රූප කියලා කියන්න හේතුව අනිත් ඒවාගෙන් අයින් වෙව්ව හැඩයක් ඇති අනිත් රූප වල තිබෙන ලක්ෂණ නැති ඊට හාත්පසින්ම වෙනස් වූ ගුණ ස්වභාවයක් දරන්නා වූ නිසා ඒවාට ප්‍රසාද රූප කියලා කියනවා. ඒවා අතරතුත් වක්ඛු රූපය සෝතයට වෙනස්, සෝත රූපය සාණුයට වෙනස්, සාණු රූපය ජීවිහා රූපයට වෙනස්, ජීවිහා රූපය කාය රූපයට වෙනස්. ඒවාගේත් තිබෙනවා විවිධ වෙනස් කම්.

- 3) ඒ ප්‍රසාදයන්ට ගෝවර වෙන්නා වූ තවත් රූප කාණ්ඩයක් තිබෙනවා. ඒ තමයි වර්ණ රූපය, ශබ්ද රූපය, ගන්ධ රූපය, රස රූපය. (ස්පර්ශ රූපයට ගන්නේ පයවි තේජෝ වායෝ. ඒක නිසා මෙතැන දක්වනවා රූප හතරක්. ඉස්සෙල්ලා මහා භූත යටතේ පයවි තේජෝ වායෝ සඳහන් කරපු නිසා මෙතැනදී නැවත ඒක ගණන් ගන්නේ නෑ) මේවාට කියන්නේ ගෝවර රූප 5 කියලා. ස්පර්ශ රූපය කියලා කියන්නේ පයවි තේජෝ වායෝ.
- 4) තව තිබෙනවා භාව රූප කියලා රූප ස්වභාව ගුණ දෙකක්. ඒ තමයි ස්ත්‍රී භාව රූපය සහ පුරුෂ භාව රූපය.
- 5) තවත් තිබෙනවා සියුම් රූප ටිකක්. භාදය රූපය, ජීවිත ඉන්ද්‍රිය රූපය, ආහාර රූපය (ඕජාව) පරිච්ඡේද රූපය (ආකාස) , කාය විඤ්ඤත්ති රූපය, වචි විඤ්ඤත්ති රූපය සමග රූප වල සැහැල්ලු භාවය දක්වන ලහුතා රූපය, මුදුතා රූපය, කම්මඤ්ඤතා රූපය කියලා සියුම් රූප ස්වභාව තුනක් තිබෙනවා. තව තිබෙනවා මේ රූප අස්සෙම හැංගිලා තිබෙන්නා වූ තවත් ගුණ විශේෂ ටිකක්. ඒකත් රූප අස්සෙම තිබෙන නිසා ඒවාට කියනවා රූපයන්ගේ ලක්ෂණ රූප කියලා. ඒ තමයි උපවය රූපය, සන්තති රූපය, ජරතා රූපය, අනිච්චතා රූපය. මේ රූප හතර පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ වගේ ඕලාරික ගොරෝසු කර්කශ ඒවා නොවෙයි. ඒවා හරිම සියුම්, විනාශ වීම සහ ඇතිවීම ලක්ෂණ මාත්‍රා පමණයි. ඒක නිසා ඒවාට කියනවා ලක්ෂණ රූපයෝ කියලා.

මේ විදියට මේ රූප කාණ්ඩයේ තිබෙනවා රූප 28ක්. මේ රූප 28 පිළිබඳව අපි ගැඹුරින්ම හිතලා හිතලා තේරුම් ගන්න ඕන. නාමයන්ට වඩා රූපය ඕලාරිකයි. මේ පිළිබඳව තේරුම් ගන්න ඕනෑ වෙන්තේ කරුණු කීපයක් නිසා. එකක් තමයි අපි එදිනෙදා ජීවිතියේදී නාමයන් එක්ක පමණක් නොවෙයි රූපයන් එක්කත් ගනුදෙනු කරනවා. උදේ අවදි වෙන්තේම එක්කෝ වර්ණ රූපයත් එකක් එහෙම නැත්නම් ශබ්ද රූපයත් එක්ක. සමහර වේලාවට කෙනෙක් නිදා ගන්න කලින් හිතුවොත් එහෙම ‘මම හෙට උදේ පාන්දර අභවල් වේලාවට අවදි වෙනවා’ කියලා ඒක ඉබේ සිද්ධ වෙනවා රූපයක් සම්බන්ධ වෙන්තේ නැතුව. එහෙම නැතුව කවුරුහරි කලා කළොත්, එහෙම නැත්නම් alarm එක තියලා තිබුනොත් එයා ඒ දවස ආරම්භ කරන්න හැරී එන්නේ ශබ්ද රූපය අරමුණු කරගෙන. එහෙම නැත්නම් ඇහැ ඇරුණොත් වර්ණ රූපය අල්ලාගෙන එයා ඒ දවස ආරම්භ කරනවා. ඒ වේලාවේ ඉඳලා ලෝකයත් එක්ක සම්බන්ධ වෙනවා.

ඊළඟට අපි කනබොන දේවල්, ඉන්න තැන, ඇඳ ඇතිරිලි, කොට්ට මෙට්ට, තුවා දත් බෙහෙත් බුරුසු පිගාන කෝප්ප මේ සියල්ලම රූපමය දේවල්. අපි මේ රූපමය දේවල් එක්ක නිතර ගැටෙනවා, නිතර හිතනවා, නිතර හැල හැප්පෙනවා. මේවාගේ ස්වභාවයක් තිබෙන නිසා මේ රූප කුමක්දැයි කියලා අපිට හොඳ වැටහීමක් තිබෙන්න ඕනෑ.

ඒවාගේම තමයි රූපයන් කෙරෙහි ඇති අනවබෝධය නිසා මේ රූපයන් පිළිබඳව මිනිස්සු දක්වන අදහස් විවිධයි. රූපය සම්බන්ධයෙන් ධර්මානුකූල අවබෝධයක් නැති නිසා මිනිස්සු රූපයන් හඳුන්වන විදිය විස්තර කරන විදිය, ඒවාට දෙන අර්ථ කථන එකින් එකට වෙනස්. මේ රූප කියන දේවල් තථාගත ධර්මයට අනුව හේතුවෙන් භටගන්තා දේවල් මිසක වෙන මොකක්වත් නොවෙයි. මේ රූප ස්වභාවයන් ප්‍රධාන වශයෙන් වර්ග දෙකකට කැඩෙනවා. අපි කිව්වා රූප 28 තිබෙනවා කියලා. මේකෙන් රූප 24 ක්ම අනු රූප. අනු රූප කියලා කියන්නේ උපාදාය රූප. ඒ කියන්නේ පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ කියන ප්‍රධාන රූප අල්ලාගෙන ඒකෙ ගැවී තැවරී ඒවාගේම ඒකෙ අනු කොට්ඨාසයක් හැටියට, ඒවා නැතුව ඉන්න බැරි ධර්ම හැටියට පවතින්නා වූ දේවල්. මේ උපාදාය රූප කියන සියුම් වූ අනු රූප 24ක් තිබෙනවා. ඔක්කොම රූප 28 වෙනවා.

මේ රූප මණ්ඩියේ එක එක්කෙනාගේ වැඩ කටයුතු සහ ඒවායේ ක්‍රියාකාරී ස්වභාව විවිධයි. එකම රූපයකටවත් දෙන්නේ නෑ වෙනත් රූපයක් කරන වැඩක් කරන්න. ඒවා සම්පූර්ණ වෙනස්. මතු පිටින් බැලුවහම හිතෙනවා හැම රූපයක්ම එකයි කියලා. නමුත් ඇතුළාන්තය බැලුවහම ඒවා වෙනස්. මේ රූප කවදාකවත් නාම වලට සම්බන්ධ නෑ. රූප කියන්නේ හිතත් නොවෙයි, වෛතසිකත් නොවෙයි. රූප කියලා කියන්නේ අමුතූම ස්වභාව ටිකක්. මේ පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ තුලවත් අනෙකුත් උපාදාය රූප තුලවත් කිසිම තැනක තණ්භාවක් නෑ. මේ රූප ඇතුලේ කිසිම තැනක මෝහයක් නෑ. ඒවා ඇතුලේ තරහ ගතියකුත් නෑ. මේ රූප ඇතුලේ කිසිම තැනක පිං කිරීමේ කුසල් සිත් නෑ. ඒවාට විඤ්ඤාණ ගතිය නෑ, හිතීමේ ශක්තිය නෑ. ඒවාට නුවණක් නෑ. මේ රූප වින්තන ස්වභාවයක් නැති වින්තන ස්වභාවයෙන් අයිත් වෙච්ච හිතක් මිශ්‍ර නැති දෙයක්. ඒක නිසා ඒවාට කියනවා රූප කියලා. මේවාට පින් කරන්න බැරි නිසා පවු කරන්න බැරි නිසා කියනවා හේතු නැති ධර්ම මාත්‍රා, රූප මාත්‍රා කියලා.

මේ රූප වලට පින් කරන්නවත් පවු කරන්නවත් බැරි උනාට ඒවා භටගන්තේ හේතු හින්ද. ‘කර්ම’ ‘චිත්ත’ ‘සාත්‍ය’ ‘ආහාර’ කියන හේතු ධර්ම ඇවිල්ලා ඒ හේතූන්ගේ බලයකින් ඒවායේ තල්ලු කිරීමකින් ඒවායේ උලුප්පා දීමකින් තමයි රූප පහළ වෙන්නේ. ඒක නිසා මේ රූප වලට තනියෙන්ම තමන්ට ඕන විදියට පහළ වෙන්න බෑ. ඒකට තිබෙන්න ඕන ඒවා හදලා දෙන්නා වූ ගැමිමක්, තල්ලුවක් දෙන දෙයක්. ඒක නිසා මේවාට කියනවා ප්‍රත්‍යයන්ට හේත්තු වෙච්ච ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගේ තල්ලුවෙන් ඉන්නා වූ දේවල් කියලා. තවත් මේ රූප වල තිබෙනවා ස්වභාවයක්, ආසාව කියන ඒවා තරහව කියන ඒවා රූප අස්සේ නෑ. ලෝභ කිරීම රූප අස්සේ නෑ. ලෝභ කිරීම් ආදී දේ තිබෙන්නේ වෙන තැනක. ඒවා හිතට සම්බන්ධ දේවල් ඒ. හිතේ තමයි ලෝභය පහළ වෙන්නේ, ද්වේශය මෝහය පහළ වෙන්නේ, පිං සිතිවිලි පහළ වෙන්නේ, ආශ්‍රව ධර්මයන් පහළ වෙන්නේ. ඒ හිත පැත්තේ පහළ වෙන කාම සිත් කාම ආශ්‍රව, හවයට බැඳී යන සිත් හව ආශ්‍රව, මූලා වූ අවිද්‍යා ආශ්‍රව යන මේ ආශ්‍රවයෝ මේ කෙලේෂ ධර්මයෝ පහළ වෙන්න රූප වලින් අමුතූ ආරම්භික තල්ලුවක් තිබෙනවා. එතන මොකක් හරි කෙළෙස් ආශ්‍රවයක් පැළවෙනවා නම් ඒවා පැළවෙන්න මේ රූප උපකාර වෙනවා. ඒක නිසා රූප වලට කියනවා ආශ්‍රවයන්ට ගොදුරු වෙන දේවල් නැත්නම් පෙනී යන දේවල් කියලා.

අනිත් එක තමයි, හේතු හට ගන්න නිසා ඕකට කියනවා සංඛත ධර්ම කියලා. මේවාට වෙනත් දෙයක් අරමුණු කරන්න හැකියාවක් නෑ. ඒක නිසා රූප වලට කියනවා ආරම්භ කිරීමේ හැකියාව නැති දේවල් කියලා. ඔය වගේ මේ රූප වල ඇති දේවලුත් තිබෙනවා, රූප වල නැති දේවලුත් තිබෙනවා. මේ රූප අතර තිබෙනවා හරිම සියුම් ස්ත්‍රී භාව රූපය පුරුෂ භාව රූපය කියන සියුම් රූප. ඊළඟට උපවය සන්තති ජරතා අනිච්චතා යන ලක්ෂණ රූප හරිම සියුම්. පුදුම විදියේ ප්‍රබල තීක්ෂණ විපස්සනා නුවණක් තිබෙන්න ඕනෑ, මේවා හඳුනාගන්න. එහෙම නැතුව එතනට යන්න බෑ. අනිත් එක තමයි ඒවා තේරුම් ගන්න නුවණ දියුණු කරන්නේ නැතුව වින්තනයක් හදාගෙන එතැනට යන්න බෑ. මේ විදියට රූප වල තව ගොඩක් විස්තර තිබෙනවා නමුත් මේ වේලාවේ අපේ පින්වතුන්ට රූප දෙකක් ගැන පොඩි දැන ඉදිරිපත් කිරීමක් කරන්න ඕන. හේතුව, ගිය අවස්ථාවේදීත් අපි රූප පිළිබඳව ඩිංගක් කලා කලා. අද මේ රූපයන්ගේ තිබෙන්නා වූ තරමක් දැන ගැනීමට තමයි මේ කලාව මේ පින්වතුන්ට මතක් කළේ.

අපි ගිය වතාවේ කිව්වා ඉතා සියුම් රූප ධර්ම දෙකක් තිබෙනවාය කියලා. ඒ තමයි විඤ්ඤත්ති රූප දෙක. කාය විඤ්ඤත්තිය සහ රූප විඤ්ඤත්තිය කියලා උපාදාය රූප ස්වභාව දෙකක් තිබෙනවා. කයට බැඳී තිබෙන කාය විඤ්ඤත්ති රූපය සහ ශබ්දයට බැඳී තිබෙන වචි විඤ්ඤත්ති රූපය. මේක සූත්‍ර දේශනා වලත් යම්තරම් මට්ටමකට කියලා තිබෙනවා. දැන් බලන්න, මනුස්සයෙක් යනකොට ඒ යනවා කියන ක්‍රියාව තුල අපි මහා විසාල ක්‍රියා පොදියක් ගොන්නට ලොකුවට මිටියට සමුහයට අරගෙන තමයි ලෝක මට්ටමෙන් කලා කරන්නේ ‘යනවා’ කියලා. එතකොට මේ යනවා කියන ක්‍රියාව මනුස්සයෙක් සිද්ධ කරනවා. තනි කකුලෙන් යන්න බෑ. පාද දෙකක් අවශ්‍යයි. ඊළඟට යන කොට අත් දෙක හරි ගානට තියාගෙන යන්නක් බෑ. අතත් පැද්දෙනවා. මනුස්සයාගේ ශරීරයත් ඉස්සරහට තල්ලුවෙලා යනවා. ඒවාගේම කකුලත් එක්තරා විදියකට කැරකිලා එසවෙනවා. ඇඹරෙනවා. නැමෙනවා. පහත් වෙනවා. පාදය තද වී යනවා. ඔය වගේ ක්‍රියා සමුහයක් ඔතන තිබෙනවා. ඔය ක්‍රියා සමුහය නිකම්ම ශරීරයෙන් පැන නගින්නේ නෑ. මේ ඇවිදිනවා කියන, යනවා කියන මහා ක්‍රියාව ඇතුලේ එසවීම් යැවීම් තල්ලු කිරීම් තද කිරීම් වගේ පොඩි පොඩි පැටව් වගේ අනු ක්‍රියා ගොඩාක් තිබෙනවා. ඒවා නිකම්ම එන්නේ නෑ. ඔය සෑම ක්‍රියාවක්ම වින්තයට බද්ධයි. සිතේ order එහෙකට අනුව තමයි පොඩ්ඩ පොඩ්ඩ සිද්ධ වෙන්නේ. එක සිතකිනුත් බෑ. සිත් ජේළි සිත් රංචු සිත් සමුහ ඉදිරිපත් වෙලා මේ වැඩේ කරවන්න ඕන. එතකොට මේ හිතේ තිබෙනවා ‘මේ ශරීරය යන්න ඕන’ කියන හැඟීමක්. ඒ හැඟීමත් එක්ක, ඒ ‘යන්න ඕන’ කියන සිතුවිල්ලත් එක්ක ඇගේ හදලා දෙනවා ඉස්සරහට තල්ලුවී යන්න උපකාර වෙන්නා වූ ඒවාගේම ශරීරය පද්දවන්නා වූ සොලවන්නා වූ ශරීරය ඉස්සරහට අද්දවන්නා වූ අමුතූම වායෝ ගුණ ස්වභාවයක් හැදෙනවා. ඒ වායෝ ගුණ ස්වභාවයට වින්ත කිරීය වායෝ ධාතුව කියලා කියනවා. කලින් ශරීරයේ හැදිවිව පයවි ආපෝ තේපෝ වායෝ ප්‍රසාද රූප ආදී රූප සමුහයක්ම තිබෙනවා. ඒ රූප මිටිය තමයි අපි ශරීරයක් හැටියට ගණන් ගන්නේ. ඒ ටික ඉස්සරහට යවන්න තල්ලු කරන්න ඉදිරියට ගෙනියන්න නම් ඒකෙ ඇතුලේ හිතත් එක්ක බද්ධ වෙවිව තව ප්‍රබල වායෝ ගුණයක් එතනට එන්න ඕන. ඒ ගුණය ආවට පස්සේ තමයි මේ රූප පොදිය ඉස්සරහට තල්ලු

කරවන්නේ. ආන්ත ඒ ඉස්සරහට තල්ලු කරවන ඒ වායෝ ධාතුච්චම පමණක් නොවෙයි මේ විඤ්ඤත්ති රූපය කියන්නේ. වායෝ රූපය කියන රූපය වෙනමම රූපයක්. වායෝ ධාතුවේ බැඳී තිබෙන්නා වූ තවත් ගුණ ස්වභාවක් තමයි විඤ්ඤත්ති රූපය කියලා කියන්නේ. විත්ත කිරිය වායෝ ධාතුච්ච සම්බන්ධව පවතින්නා වූ ගුණ ස්වභාවයට, තල්ලු කරන ස්වභාවයට කියනවා කාය විඤ්ඤත්ති රූපය කියලා.

යම් කිසි මනුස්සයෙක් යනකොට, යම් කිසි මනුස්සයෙක් හැරෙනකොට ඒ මනුස්සයාගේ ක්‍රියාවේ අනුසාරයෙන් හැඩයෙන් ක්‍රියා කලාපයේ විදියෙන් කෙනෙක් තේරුම් ගන්නවා එයා ඒ කරන ක්‍රියාව. ආන්ත ඒක නිසා ශාරීරක ක්‍රියා කාරී ස්වභාවයන් හේතු කරගෙන වෙනත් කෙනෙකුගේ හිතකට එයා කරන වැඩේ දැනී යන නිසා ඒ අර්ථයෙනුත් සැලකීමක් කරනවා, විඤ්ඤත්තිය කියලා. මේ තමයි කාය විඤ්ඤත්තියේ ස්වරූපය. දැන් මනුස්සයෙක් යනකොට එයා යන හැඩය, ඒ යන මනුස්සයාගේ විදිය දැකලා අපි හිතා ගන්නවා මෙයා යනවා, මෙයා ඉඳගන්නවා මෙයා හිටගන්නවා කියලා.

තවත් එක කාරණයක් තමයි වච්චි විඤ්ඤත්තිය. වච්චි විඤ්ඤත්තිය කියලා කියන්නේ ඉතාම සියුම් දෙයක්. වච්චි විඤ්ඤත්තිය හිතීන් හදලා දෙන්නා වූ වචන උච්චාරණය කරන්නා වූ වායෝ ධාතුච්ච බද්ධ වෙලා තිබෙන්නේ. ඒවාගේම තමයි වචනයක් කථා කරනකොට කාය සපර්ශයත් තිබෙන්න ඕන. කාය විඤ්ඤත්තියයි වච්චි විඤ්ඤත්තියයි දෙකම එකතු වෙලා තමයි වචනයක් කථා කරන්නේ. වච්චි විඤ්ඤත්තියට විතරක්ම ඔය වැඩේ කරන්න බෑ. කට හොල්ලන්නේ කාය විඤ්ඤත්තියෙන්. හුස්ම රැල්ලක් ඇතුලට අරගෙන පිට කරනකොට ඒ වචනය හදන්නේ වච්චි විඤ්ඤත්තියයි. ඒක ශබ්දයත් එක්කයි තිබෙන්නේ. දැන් මේ ධර්ම ස්වභාව දෙකට හිතේ තිබෙන තව ශබ්ද අනුකූල message දාලා වචන ස්වභාවය ලෝකයට පිට කරනම මිනුස්සු ඒක තේරුම් ගන්නවා. කාය විඤ්ඤත්තියයි වච්චි විඤ්ඤත්තියයි දෙක ඔය ස්වභාවයයි.

තව එකක් තිබෙනවා පරිච්ඡේද රූපය කියලා. ඒ කියන්නේ අහස කියන එකයි. පරිච්ඡේද කියලා කියන්නේ කොටස් කරන එක. දැන් මුළු අහසට කියනවා පරිච්ඡේද රූපය කියලා. නමුත් මෙතන පරිච්ඡේද රූපය කියලා ගන්නේ අර රූප අස්සේ මැදට පැනලා තිබෙන්නා වූ කොටස. ඊළඟට තිබෙනවා ඕජා රූපය (ආහාර රූපය). අනිත් එක තමයි පරිපාලන ස්වභාවය තිබෙන ජීවිත ඉන්ද්‍රිය රූපය. මේවත් ඕක අස්සේ තිබෙනවා. මේ ඔක්කොම ඉතා සියුම් රූප.

දැන් මේ රූප ස්වභාව දෙක ආශ්‍රව ධර්මයන්ට හිතවෙන තාලයක් තිබෙනවා. කෙනෙක් හිතනවා ‘මට දුවන්න පුළුවන්’ කියලා. දුවනවා කියන ක්‍රියාවට, ඒ විඤ්ඤත්තියට තවත් ‘මට දුවන්න පුළුවන්’ කියන හැකියාවක් දාල මගේ දිවීමේ ක්‍රියාව නිසා ‘මම’ කෙනෙක්, ‘මම’ මැරතත් දුවන එක්කෙනෙක්, ‘මම’ උඩ පනින එක්කෙනෙක්, ‘මම’ වේගයෙන් යන එක්කෙනෙක් ‘මම’ කරනම් ගහන එක්කෙනෙක් කියලා කාය විඤ්ඤත්තියේ තිබෙන්නා වූ ක්‍රියා ස්වරූපය අල්ලාගෙන යම් යම් කෙලෙස් හට ගන්නවා මාන්නයෙන් සහ තණ්හාවෙන්.

ර්ලභට වටී විඤ්ඤත්තිය. තමන්ගේ උච්චාරණ විදිය, කථා කිරීම. ඒවාගේම ශබ්දයේ තිබෙන හඬ නිසාත් මාන්තය ඇතිවෙනවා, ආශ්‍රවයන් ඇතිවෙනවා, ආසාවල් පහළ වෙනවා. ඒක නිසා තමයි ඔය ආශ්‍රවයන්ට අරමුණු වෙන ගොදුරු වෙන රූපය කියලා මතක් කළේ. මේ කරුණු දෙකත් අපි හිතේ තියාගෙන මේ අනුසාරයෙන් අධ්‍යාත්මික ඇස කන නාසය දිව ශරීරය කියන මමත්වයෙන් වැඩියෙන්ම ගන්න රූපත් මේ පින්වතුන් හොඳට හිතේ තියා ගන්න. ප්‍රධාන රූප 4 යි අප්‍රධාන උපාදය රූප 24 යි. ඒකෙහිත් අපේ ක්‍රියා කාරී ස්වභාවයට වාවසික සහ මානසිකව ඉදිරිපත් වෙන රූප ධර්ම දෙකයි. මේ ටික තේරුම් අරගෙන දැන් වෙන ධර්ම මණ්ඩියකට හැරෙමු.

ඒ තමයි අපි වීථි ගැන කියාගෙන ආව, විසර්ජනා වාර ධර්ම විග්‍රහයක්. ඒ කියන්නේ පටියාන ධර්මයේ විසර්ජනාව කියලා දෙන්නා වූ ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් ඒ ඒ තැන් වල අනිත් ඒවාට උදව් උපකාර වෙන තැන් ජේළිගස්සමින් කියලා දෙන තැනක්. අද මම මේ පින්වතුන්ට ඒ විසර්ජනා වාරයේ තිබෙන්නා වූ ප්‍රත්‍යය ධර්මයක් කියනවා. ඒ තමයි **අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය** පිළිබඳව විග්‍රහය. මෙක පාලි වචනයක්. සිංහලෙන් කියන්නේ අන්තෝන්‍ය කියලා. **අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය** කියලා කියන්නේ එකිනෙකට ඔවුනොවුන්ට හේතු වෙනවා කියන එකයි. ඔවුනොවුන්ට උපකාර වෙනවා කියන එක. මේ අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය යටතේ තිබෙන්නේ වාර තුනයි. මේ අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය කියන එක රූප වලට සම්බන්ධ කරගන්නේ නෑ පළමුවෙන්.

මෙතැන පළමුවෙන් කියන්නේ විත්ත චෛතසික ධර්ම ගැන.

- 1) **කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = කුසල ධර්ම කුසල ධර්මයකටම ඔවුනොවුන් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වීම් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් උපකාර වෙනවා.**

මෙතනින් කියන්නේ කුසලය කියලා හඳුන්වන සෞම්‍ය මාදු ප්‍රභාෂ්වර විත්ත චෛතසික ධර්මයක්. කුසලය කුසලයකට උපකාර වෙනවා අඤ්ඤමඤ්ඤ වශයෙන්. මේකෙ තිබෙන්නේ තමන් අනෙකාට උදව්වක්, තමන් අනෙකාට උපකාරයක්, තමන් අනෙකාට එක්තරා විදියක පිහිට වීමේ හැකියාවක් ඇතුළු ශක්තියක් ඇතුළු පිහිටවෙනවා කියන එකයි. ඒක තේරුම් ගන්න පුළුවන් මෙහෙම. මේ ගැන සූත්‍ර දේශනාවක උපමාවක් තිබෙනවා. ඒ තමයි උක්ගස් මිටි දෙකක් ඔවුනොවුන්ට බර වැටෙන විදියට හේත්තු කරනම ඒ උක්ගස් මිටි දෙක වැටෙන්නේ නැතුව තිබෙනවා. එකක් වැටෙන්නේ නැති හේතුව අනිත් එක ඒක අල්ලාගෙන ඉන්න නිසා. ඒක වැටෙන්නේ නැත්තේ අනිත් එක ඒකට support එකක් දෙන නිසා. ඒක නිසා ඔවුනොවුන්ට වැටෙන්නේ නැති වෙන්න පිහිට වෙලා ශක්තිය දරාගෙන ඉන්න ගතියක් ඒකෙ තිබෙනවා. ආන්න ඒ වගේ තමයි අන්තෝන්‍ය වශයෙන් තමා උපකාර ලබනවා, අනිත් එක්කෙනාට උපකාරයක් වෙනවා. මේ වගේ අනිත් එක්කෙනාට උපකාරවෙන ගතියක් නාම ධර්ම වල, චෛතසික ධර්ම වල තිබෙනවා. ඒකෙන් කියන්නේ නෑ අනිත් චෛතසික ටික කරන වැඩ ඔක්කෝම කරන්න යනවා කියලා. එයාට ඒක කරගන්න උදව් වීමක් පමණයි තිබෙන්නේ.

අපි තවත් තේරුම් ගන්න ඕනෑ කවදාකවත්ම සිතක් හුදකලාව උපදින්නේ නෑ කියලා. අනිත් නාම ධර්මයන්ගේ සහ සංයෝගක් නැතිව නිකං තනි පිට්ටනියක තනි වෙච්ච කෙනෙක් හැටියට තනි වෙච්ච නාමයක් හැටියට හිතක් පහළ වෙන්නේ නෑ. චෛතසික ධර්මත් ඒ වගේමයි. ඒවා හිතේ ආධාරය නැතුව ඇති වෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා මේක පොකුරට එනකොට ඔවුනොවුන් පහළ වෙන වෙලාවට හිත චෛතසිකයන්ට, වේදනාව හිතට ආදී වශයෙන් ශක්තියෙන් උපකාර වෙනවා. ඒ උපකාර වීමේ ගුණය ඒ චෛතසික ධර්මයන්ට කරන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ, ඒ වාගේම චිත්තයට කරන්න පුළුවන් කම තිබෙන්නේ අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යා ශක්තිය ඒකෙ තිබෙන්නා වූ නිසයි.

ඊළඟට අපි මෙහෙම හොයලා බලමු. මේ පටියාන ධර්ම විස්තර කරනකොට මේ චිත්ත වාර ගැන කියන කොට ක්‍රම දෙහෙකට කියලා දෙනවා. එකක් තමයි චිත්ත චෛතසික වශයෙන් වෙනම කියනවා, කුසල ධර්ම කිව්වහම මේ චෛතසික මේ සිත් කියලා ඒ විදියට කියලා දෙනවා. සමහර වෙලාවට එහෙම කියන්නේ නැතුව සකන්ධ වශයෙන් අරගෙන ‘බන්ධ’ කියන වචනය දාල කියනවා. ඒත් ඒ චෛතසිකම තමයි.

- **කුසලො එකො බන්ධො තිණ්ණන්තං බන්ධානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො =** කුසල සිතක එක් නාම ස්කන්ධයක් ඉතිරි නාම ස්කන්ධ තුනට අන්තෝත්‍යා ප්‍රත්‍යාය ශක්තියෙන් ප්‍රත්‍යාය වේ.

කුසල හිතක් පහළ උනහම ඒ කුසල හිතේ තිබෙන නාම ධර්ම හතර ගොඩකට බෙදෙනවා. හිතක් කියලා කියන්නේ චෛතසික මණ්ඩලයක් එක්ක එකට පහළ වෙන දහම් පොකුරක්. සියුම් වූ දහම් මණ්ඩලයක්. සරලව ගත්තොත් අපි හිතමු චෛතසික ධර්ම 33ක් එක්ක පහළ වෙනවා සිතක්. කුසල් සිතක අවමයෙන් චෛතසික ධර්ම 33ක් පහළ වෙනවා. මේ චෛතසික 33 සිත නැතුව තනියම පහළ වෙන්නේ නෑ. හිතත් සමගයි පහළ වෙන්නේ. එතකොට නාම ධර්ම සියල්ල 34ක් වෙනවා. මේ ටික ස්කන්ධ වශයෙන් හතරට බෙදෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ මේ නාම ධර්ම සමූහය කුසල් සිතක් වශයෙන් ගත්කල මේවාට කියනවා කුසල ස්කන්ධ කියලා. මේ කුසල ස්කන්ධයන්ගේ එක ස්කන්ධයක් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය වෙනවා. වේදනාව තව ස්කන්ධයක් වෙනවා. සංඥාව තවත් ස්කන්ධයක් වෙනවා. අනිත් ස්කන්ධය සංස්කාර ස්කන්ධය වෙනවා. මේ විදියට කුසල සිතයි චෛතසික ටිකයි බෙදී ගියහම තමයි කියන්නේ කුසල සිතක එක් නාම ස්කන්ධයක් ඉතිරි නාම ස්කන්ධ තුනට අන්තෝත්‍යා ප්‍රත්‍යාය ශක්තියෙන් ප්‍රත්‍යාය වෙනවා කියලා.

කුසලො එකො බන්ධො = කුසල ධර්ම වල එක ස්කන්ධයක්
තිණ්ණන්තං බන්ධානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො = අනිත් ස්කන්ධ තුනට පිහිට වෙනවා.

එතකොට කුසල ස්කන්ධය ගැනෙන්නේ කොයි තැනටද? කුසල ස්කන්ධය ගැනෙන්නේ සංස්කාර ස්කන්ධයට. **තිණ්ණන්තං බන්ධානං** කියලා කියන්නේ ‘වේදනාව’ ‘සංඥාව’ ‘විඤ්ඤාණය’. ඔක්කොම ස්කන්ධ කුසල හැටියට තමයි සලකන්නේ නමුත් මේක තුනට බෙදෙනවා.

- තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = ස්කන්ධයෝ තුන්දෙනෙක් එක ස්කන්ධයකට ඔවුනොවුන්ට පිහිට වීම් වශයෙන් උපකාර වෙනවා.
- ද්වෙ බන්ධා ද්වින්තං බන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = ස්කන්ධ දෙකක් අනිත් ස්කන්ධ දෙකට උදව් වෙනවා උපකාර වෙනවා.

මේ විදියට කුසලො ධම්මො කුසලස්ස ධම්මස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො කියන තැන කුසල සිතක තිබෙන විත්ත වෛතසික ධර්ම ටික වෙනස් වෙලා විසිරිලා නැති වෙලා යන්නේ නැත්තේ වෙනත් තැනකින් ආධාරයක් උපකාරයක් ඒවාට අවශ්‍යයත් නැත්තේ ස්වාභාව ධර්මයෙන්ම ඔවුනොවුන්ට උදව් වෙන පිහිට වෙන ගතියක් ඒ ඒ ධර්ම වලම පිහිටා තිබෙන නිසයි. එකකින් තුනකට, තුනකින් එකකට, දෙකකින් දෙකකට ආදී වශයෙන් ඇතිවෙනවා උපකාරක ධර්ම, උපකාරක ස්වභාව. තවත් සැඟවුණු ධර්මයක් තමයි අපි මේ පටිඨානයේදී තේරුම් ගන්න ඕන වෙන්තේ ඇයි මේ නාම ධර්ම අනිත් ඒවාට අන්තෝත්‍ය වශයෙන් උදව් කරන්නේ? ඇයි උදව් ගන්නේ? කියලා. හිතලා බලන්න අර උදාහරණයට ගත්ත උක්ගස් මිටි දෙක. ඒ උක්ගස් මිටි දෙක වැටෙන්නේ නැතුව තිබෙන්නේ එකම වේලාවේ එකම මොහොතේ එක තැන මේ උක්ගස් මිටිය අනිත් එකට උදව් කරනවා. ඒ උදව් කරන්නේ වැටෙන්නේ නැතුව ඉන්න කියලා. වැටෙන්න යන උක්ගස් මිටියට තමන් හේත්තුවෙලා ඒ උක්ගස් මිටියට නොවැටී සිටින්න උදව් කරන ගමන් තමන් නොවැටී සිටින්නත් එයා අනිත් එකෙන් උදව් ගන්නවා. ඒක නිසා නාම ධර්මවල තිබෙනවා giving aspect එකයි receiving nature එකයි. දෙන ස්වභාවය සහ ලබන ස්වභාවය එකේ තිබෙනවා. වෙන තැනකට මේවා කැඩිලා යන්නේ නැත්තේ සහ ඒවාට වෙන තැනකින් පිහිටක් අවශ්‍ය වෙන්තේ නැත්තේ අන්තෝත්‍ය ප්‍රත්‍යය ස්වභාවය මේවායේ තිබෙන නිසයි. ඒගැන මෙහෙම හිතුවොත් තමයි අපිට දැනෙන්නේ. නැත්නම් දැනෙන්නේ නෑ.

2) අකුසලො ධම්මො අකුසලස්ස ධම්මස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = අකුසල ධර්මයක් අකුසල ධර්මයකට අන්තෝත්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

ඒකෙ තිබෙන්නේ අකුසල් සිත්. අපි උදාහරණයකට අකුසල් සිත් වලින් ලෝභ සහගත සිත ගන්නොත් ඒ ලෝභ සහගත සිතේ තිබෙන වෛතසික රංචුව මුලින් කිව්වා වගේම කොටස් 4 කට බෙදුවහම ඒකෙ තිබෙනවා විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය. වේදනාව යනවා වේදනා ස්කන්ධයට. සංඥාව යනවා සංඥා ස්කන්ධයට. ඉතිරිව තිබෙන්නා වූ එස්ස චේතනා විරිය පිති ඡන්ද ආදී වශයෙන් තිබෙන්නා වූ සියලුම වෛතසික සංස්කාර ස්කන්ධයට අයිති වෙනවා. ඒක නිසා එතන තිබෙන ධර්ම මණ්ඩලය විත්ත වෛතසික පොකුර 4 බෙදෙනවා වේදනාව සංඥාව සංස්කාර විඤ්ඤාණය කියලා. එතන තිබෙන්නාවූ ධර්ම වල වේදනා ස්කන්ධය හැටියට නියෝජනය වෙන්නේම තනියෙන් ඉන්නා වූ වේදනා වෛතසිකයයි. සංඥා සකන්ධය හැටියට නියෝජන වෙන්නේම තනිව තිබෙන සංඥා ස්කන්ධයයි. විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය හැටියට නියෝජනය වෙන්නේම තනියෙන් හුදකලාවම ඉන්න

විඤ්ඤාණයයි. නමුත් සංස්කාර ස්කන්ධයේදී එස්ස වේතනා ඒකග්‍රතා ලෝභ මෝහ ආදී සියලුම වෛතසික සංස්කාර කොට්ඨාසයට යනවා.

- අකුසලො එකො ඛන්ධො තිණ්ණන්තං ඛන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = අකුසල එක සකන්ධයක් අනිත් සකන්ධ තුනට ඔවුනොවුන්ගෙන් පිහිට ලබමින් පිහිට ලබා දෙමින් අන්තෝන්‍ය ප්‍රත්‍යය වීමක් සිද්ධ වෙනවා.
- තයො ඛන්ධා එකස්ස ඛන්ධස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = ස්කන්ධයෝ තුන්දෙනෙක් එක ස්කන්ධයකට ඔවුනොවුන්ට පිහිට වීම් වශයෙන් උපකාර වෙනවා.
- ද්වෙ ඛන්ධා ද්වින්තං ඛන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = ස්කන්ධ දෙකක් තවත් සකන්ධ දෙහෙකට ඔවුනොවුන්ට පිහිට වීම් වශයෙන් උපකාර වෙනවා.

මූලිනම් කියපු විදියම තමයි. ඔය ක්‍රම දෙක අකුසලයෝ අකුසලයන්ටත් කුසලයෝ කුසලයන්ටත් පිහිට වෙනවා. කවදාකවත්ම අකුසල ධර්ම සමූහයක් එකම මොහොතේ කුසල ධර්ම සමූහයකට අන්තෝන්‍ය වශයෙන් උපකාර කරන්නේ නෑ.

තව එකක් තිබෙනවා.

3) අඛ්‍යාකතො ධම්මො අඛ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට (කුසලත් නොවූ අකුසලත් නොවූ ක්‍රියා සහ විපාක) අනිත් අඛ්‍යාකෘත ධර්මයකට අන්තෝන්‍ය වශයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

- විපාකාඛ්‍යාකතො කිරියාඛ්‍යාකතො එකො ඛන්ධො තිණ්ණන්තං ඛන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = විපාක සිතක හෝ ක්‍රියා සිතක තිබෙන එක ස්කන්ධයක් අනිත් ස්කන්ධ තුනට උපකාර වෙනවා, ඔවුනොවුන්ගේ වශයෙන්.
- තයො ඛන්ධා එකස්ස ඛන්ධස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = විපාක සිතක හෝ ක්‍රියා සිතක තිබෙන ස්කන්ධ තුනක් එක් ස්කන්ධයකට උපකාර වෙනවා, ඔවුනොවුන්ගේ වශයෙන්.
- ද්වෙ ඛන්ධා ද්වින්තං ඛන්ධානං අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = විපාක සිතක හෝ ක්‍රියා සිතක තිබෙන ස්කන්ධ දෙකක් තවත් ස්කන්ධ දෙකකට උපකාර වෙනවා, ඔවුනොවුන්ගේ වශයෙන්.

අපි දැන් මේ වෙලාවේ අඤ්ඤාමඤ්ඤා කථාව මේ විදියට කියාගෙන ගියේ නාම ධර්ම ගැන පමණයි. චිත්ත චෛතසික ගැන පමණයි. ඒක පටලැවිල්ලක් නැතුව තේරුම් ගන්න ලේසියි. ‘කුසල වාරය’ ‘අකුසල වාරය’ ‘අව්‍යාකෘත වාරය’ කියලා වාර තුනට බෙදා ගත්තම ඒක තේරුම් ගන්න ලේසියි.

ඊළඟට තිබෙනවා මෙහෙම එකක්. අපි නාම ධර්ම කථාවෙන් අයින් වෙලා බාහිරයට යනවා. බාහිරයට ගිහිල්ලා උදාහරණයක් ලෙස ගහක් ගත්තොත් ඒ ගහ පොළොවේ පිහිටලා වැටෙන්නේ නැතුව තිබෙනවා. ඒ ගහේ තිබෙනවා පයවි ස්වභාවය, ඒ ගහේ තිබෙනවා උණුසුමක් සිතලක් (තේජෝ ස්වභාවය), ඒ වාගේම තිබෙනවා වායෝ ස්වභාවය ඊළඟට අපෝ ස්වභාවය තිබෙනවා. ඔය ගහේ තිබෙන ඔය හතර වර්ගයම නාම ධර්මයන්ට කිසිම සම්බන්ධයක් නැතුව ඔවුනොවුන්ට උපකාර වෙමින් පවතිනවා. එහෙම ගතියක් ඒකෙ තිබෙනවා. ඒක නිසා කියනවා

- **එකං මහාභූතං තිණ්ණන්තං මහාභූතානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො = එක මහාභූත ධර්මයක් අනිත් මහා භූත ධර්මයන්ට උදව් වෙනවා. අනිත් අයගේ උදව්ව තමන් ලබනවා.**
- **තයො මහාභූතා එකස්ස මහාභූතස්ස අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො = ඒවාගේම මහා භූත ධර්ම තුනක් එක භූත ධර්මයකට උදව් කරනවා. අනිත් එක්කෙනාගේ උදව්ව තමන් ලබනවා.**
- **ද්වෙ මහාභූතා ද්වින්තං මහාභූතානං අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො = ඒවාගේම මහා භූත ධර්ම දෙකක් භූත ධර්ම දෙකකට උදව් කරනවා. අනිත් දෙන්නාගේ උදව්ව තමන් ලබනවා.**

මේ විදියට සිදුවෙනවා බාහිර වශයෙන්. මේක සත්වයෙකුට සම්බන්ධ කරලා ගත්තහම මේ විදියට කියන්න පුළුවන්. අපි මනුස්ස ලෝකයේ ඉපදීම ආරම්භ කරලා මේ පවත්වන්නේ මව් කුසේ ඉඳලා. ප්‍රතිසන්ධි ස්ථානය, මවු කුස. ප්‍රතිසන්ධි ස්ථානයේ ඉස්සෙල්ලාම ඇතිවෙන සිත් කුසල නොවෙයි. අකුසලත් නොවෙයි. එතන සිත වශයෙන් ඇතිවෙන්නේ විපාක අව්‍යාකෘතයක්.

- **පට්ඨන්ධික්ඛණේ විපාකාබ්‍යාකතො එකො බන්ධො තිණ්ණන්තං බන්ධානං වත්ථුස්ස ව අඤ්ඤාමඤ්ඤාපච්චයෙන පච්චයො = ප්‍රතිසන්ධි ක්‍ෂණයේදී ඒ විපාක සිතේ ඇති එක නාම ස්කන්ධයක් ඉතිරි නාම ස්කන්ධ තුනට සහ වත්ථු රූපයට අන්තෝත්‍ය ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් උපකාර වෙනවා.**

මේ පින්වතුන්ට මතක ඇති අපි මීට කලින් මතක් කලා එතැනදී සිද්ධ වෙන්නා වූ තවත් අමුතු ධර්ම ස්වභාවයක්. ඒ තමයි රූපයක් පහළ වෙනවා ප්‍රතිසන්ධි ස්ථානයේ. ඒකට කියනවා වස්තු රූපය කියලා. ප්‍රතිසන්ධි ක්‍ෂණයේදී පහළ වෙන විපාක අව්‍යාකෘතය එක ස්කන්ධයක්. ඒකෙ උදව්ව ලබාදෙනවා අනිත් ‘වේදනා’ ‘සංඥා’ ‘සංස්කාර’ කියන ස්කන්ධ තුනටයි ‘වස්තු රූපයටයි’. ඒක ධර්ම ස්වභාවයක්. කවුරුවත් කියවලා කරන එකක් නොවෙයි. ඒ වාගේම කවුරුවත් බලයක් දාන එකකුත් නොවෙයි. ඒක ස්වභාව

ධර්මයක්. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී ඒ විපාක ස්වභාවය අනිත් ස්කන්ධ තුනට ලබා දෙනවා. අනිත් එක තමයි ‘සංඥාවයි’ ‘වේදනාවයි’ ‘සංස්කාරයයි’ තුන ‘විඤ්ඤාණයට’ උදව් කරනවා. විඤ්ඤාණය අනිත් තුන් දෙනාට උදව් කරනවා.

- ද්වේ බන්ධා ද්විත්තං බන්ධානං චත්ථස්ස ච අඤ්ඤමඤ්ඤපච්චයෙන පච්චයො = ස්කන්ධ දෙකක් වස්තු රූපයටයි අනිත් ස්කන්ධ දෙකටයි උදව් කරනවා.

කවදාකවත් බලෙන් රූපයන්ගේ උදව්ව ගන්න යන්නේ නෑ. වස්තු රූපයේ තිබෙනවා නාම ධර්ම වලට කේශ්ත්‍රය වීමේ උදව්ව. යම්කිසි සත්වයෙක් මව් කුසක පිළිසිඳ ගන්න මොහොතේ ප්‍රතිසන්ධිය හැටියට ඉදිරිපත් වෙලා එන්නා වූ විපාක සිත නාම ස්කන්ධයක්. එතකොට ඒ නාම ස්කන්ධය අනිත් ස්කන්ධ තුනටයි විපාකයක් හැටියට ඉදිරිපත් වූ රූපයටයි උදව් වෙනවා. ඒ උදව්ව ලබන ගතිය ඒකෙ තිබෙනවා. මෙතැන තිබෙන්නේ ආශ්‍රය කරගෙන පවතින්නා වූ ස්වභාවයක්.

මේ වගේ බාහිර රූප ආහාර රූප ඍතුප රූප ආදී සෑම දෙයක්ම මහා භූත රූපයන්ගේ එක්කාසුවෙන් යම් කිසි තැනක රූප සමූහයක් තිබෙනවද ඔවුනොවුන්ට රූප වෙන වෙනම උදව් කරනවා. නාම ධර්ම වලට එක්කාසු වෙන්නේ නෑ, ප්‍රතිසන්ධි ස්ථානයේ හැර.

මේ ටික මෙහෙම තේරුම් ගන්න. තවත් මෙහෙම දෙයක් තිබෙනවා. අපේ ශරීරයේ පාටක් තිබෙනවා. මේ ශරීරයේ පාට කවදාකවත් මේ ශරීරය අත්හැරලා යන්නේ නෑ. ඒ අත හැරලා යන්නේ නැත්තේ මේ ශරීරයේ පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ තිබෙන නිසා. වර්ණය උපාදාය රූපයක්. ඒ පයවි ආපෝ තේජෝ වායෝ රූප අපේ ශරීරයෙන් වෙන් වෙලා අයිත්වෙලා විසිරිලා යන්නේ නැත්තේ ඔවුනොවුන්ට උපකාර කරමින් පිහිට වෙන ගතියක් ඒකෙ තිබෙන නිසා. නිවන් දකින නිවන් අබබෝධ කර ගන්න මොහොත දක්වාම මේ රූප කට්ටලය එකට වෙලා එක වස්තුවක් ලෙස එකට බැඳිලා අන්තෝන්‍ය වශයෙන් ඔවුනොවුන්ට උපකාර කරගනිමින් පවතින ගතිය තිබෙනවා.

යම් කිසි දවසක රහතන්වහන්සේ නමක් හුදකලාව හෝ අහසේ හෝ සක්මනේ හෝ කුටියක හෝ වැඩ ඉදගෙන උන්වහන්සේ කෙළෙස් නැසුවා නම් ඒ කෙළෙස් නසපු රහතන්වහන්සේගේ ශරීරයේ තිබෙනවා මෙහෙම ස්වභාවයක්. එකක් තමයි උන්වහන්සේ කෙළෙස් නැසුවා. කෙළෙස් නසපු නිසා උන්වහන්සේගේ ශරීරයේ පහළ වෙන විත්තජ රූප සෞම්‍ය වූ කෙළෙස් සිත්වලින් හට ගත්තේ නැති රූප. නමුත් විත්තජ රූප වශයෙන් කෙළෙස් සහිත සිත් වලින් පහළ නූනාට උන්වහන්සේ රහත් වීමට පෙර ඇතිවෙලා තිබුණා වූ කෙළෙස් වලින් හට ගත්ත කෙළෙසුන්ගෙන් ඇති කරපු රූපයක් උන්වහන්සේට තිබෙනවා. උදා: වක්ඛු රූපය, ප්‍රසාද රූපය, සෝත රූපය, ඝාණ රූපය, ජීවිතා රූපය, කාය රූපය, භාදය වස්තු රූපය ආදී රූප උන්වහන්සේ කෙළෙස් නැති කරන්න කලින් ඇති වූ කෙළෙස් සහිත සිතක බලයෙන් ඇති වූ රූප. නමුත් උන්වහන්සේ රහත් උනාට පස්සේ කෙළෙස් සිත් වලින් හදපු ඒ රූපය හසුරුවන්නේ නිකෙළෙස් සිතකින්. පෘතක්ෂන කෙනෙක් කෙළෙසුන්ගෙන් හැදිව්ව තමන්ගේ ශරීරය හසුරුවන්නේ කෙළෙස් සහගත

සිතකින්. රහතන්වහන්සේ කෙළෙසුන්ගෙන් හැදුනා වූ ශරීරය හසුරුවන්නේ නිකෙළෙස් සිතකින්.

ඒ නිකෙළෙස් සිත හරි බලවත්. පිරිනිවන් පාන වේලාවේදී රහතන්වහන්සේගේ සිත් නැවතී යනවා. විත්ත පරම්පරාව අවසාන වෙනවා. විත්ත පරම්පරාව නිවිලා යනවා. විත්ත පරම්පරාව නිවිලා යනකොට ඒ විත්ත පරම්පරාවට නැකම් කියාගෙන විත්ත පරම්පරාවට බැදිලා විත්ත පරම්පරාවේ කෙළෙස් වලට අනුව හැදිලා තිබෙන්නා වූ වක්ඛු ප්‍රසාද රූපය නිවී යනවා. සෝත ප්‍රසාද රූපය නිවී යනවා. ආයේ කවදාකවත්ම වක්ඛු ප්‍රසාද රූප හැදෙන්නේ නෑ. සෝත ප්‍රසාද රූප හැදෙන්නේ නෑ. සාණ ප්‍රසාද රූප හැදෙන්නේ නෑ. ජීවිහා ප්‍රසාද රූප හැදෙන්නේ නෑ. කාය ප්‍රසාද රූප හැදෙන්නේ නෑ. ඔය ප්‍රසාද රූප වලට තමයි රහත්වෙන්ත කලියෙන් තිබුන ඒ හිත ‘මම’ කියාගෙන ඉඳලා තිබෙන්නේ. නමුත් රහත් හිත ඉස්සරවෙලා ‘මම’ කියලා කියපු ඇහැට ඉස්සරවෙලා ‘මම’ කියලා කියපු කනට සහ අනෙකුත් රූප වලට තව දුරටත් ‘මම’ කියලා කියා ගන්නේ නෑ. හිතා ගන්නේ නෑ. ඒ සිත් සියල්ලම නිවිලා යනවා. එතැනින් පස්සේ උන්වහන්සේගේ ශරීරයේ විත්තප රූපත් නෑ කර්මප රූපත් නෑ. පිරිනිවන්පාන වේලාවට කර්මප රූපත් නෑ, විත්තප රූපත් නෑ. අභාරජ රූප පහළ වෙන්නෙත් නෑ. එකම එක රූප කොට්ඨාසයක් ඉතුරු වෙනවා. සාතුජ රූප. එතැනින් පස්සේ උන්වහන්සේ මේ ලෝකයේ සම්මුතියේ හැටියට කලා කරපු රහත් ශරීරය කියන එක මේ ලෝකයේ තිබෙන්නා වූ සාතුජ රූප වලට බාර දීලා උන්වහන්සේගේ සිත එතැනින් අයිත් වෙලා නිවිලා නිවනට පත්වෙනවා. මේ ධර්මය කලා කරන එකේ පරමාර්ථය ආන්න එතනට අපේ හිත අරගෙන යෑමටයි.

බුදුරජාණන්වහන්සේලා පසේබුදු රජාණන්වහන්සේලා රහතන්වහන්සේලා නිවී ගිය තැන නිර්වාණ ධාතු ව. එතැනට යන්න යන ගමනේදී උන්වහන්සේලා අනුගතමය කළා වූ මනසිකාර ක්‍රමයක එක තැනක් තමයි අද අපි අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය වශයෙන් කලා කළේ. මෙහි වීථි වාර තුනක් තිබෙනවා. ඒවාගේම සංසාරයේ ඉන්න තාක් කල් මේ රූප මේ නාම ධර්ම ඔවුනොවුන්ට හේත්තු වෙලා හැප්පිලා උදව් කර කර ඉන්නවා. ඒ උදව් කරන එක නවත්වලා අහකට යන්න උපකාර වෙන වටිනා ධර්ම කොට්ඨාසයක් තමයි මේ පින්වතුන්ට මම අද මේ වේලාවේදී කෙටියෙන් මතක් කළේ.

ඒ නිසා මේ ධර්මය ඇසීමෙන් හිතීමෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් යම් කිසි කුසල විත්ත පරම්පරාවක් සිතේ මතු උනාද නිකෙළෙස් සහගත, ඒ වාගේම ඡන්දය මුල් කරගෙන අලෝභය මුල් කරගෙන අද්වේශය මුල් කරගෙන විශේෂයෙන් අමෝභය හෙවත් ප්‍රඥාව මුල් කරගෙන ලොව්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේගේ බුදුනුවණින් ස්පර්ශ වූ මහ රහතන්වහන්සේලාගේ විස්තරාත්මක සිත් යොමු වූ ඒ සියුම් ධර්ම කාණ්ඩය පැත්තට සත්වයෙන් නොවූ පුද්ගලයෙක් නොවූ ජීවයක් නොවූ ආත්මයක් නොවූ කෙනෙක් නොවූ දෙවියෙක් නොවූ ධර්ම ස්වභාව හැටියට යම් කිසි කෙනෙකුගේ සිත් මේ ධර්මවල ධර්මය හැටියට දැන ගනිමින් හැසිරුනා නම් එතැන තිබෙනවා විපස්සනා මණඩලයකට හිත හැරෙව්වා කියන ගතිය. ඒ නිසා මේ වේලාවේදී ඒ විපස්සනා හිතත් මේ බණ ඇසීම තුලින් පහළ උනා වූ ඒ මහා අනුභව සම්පන්න කුසල වේතනාවන්ගේ බලයෙන් සෑම

දෙනාටම සංසාර දුකෙන් හේතු එල ධර්මයන්ගෙන් මිදිලා ඒ බුදුහිත් පසේබුදුරජාණන්වහන්සේලාගේ නිකෙලෙස් හිත් රහතන්වහන්සේලාගේ නිකෙලෙස් සිත් වලින් දැන අවබෝධ කරගත්තා වූ ශාන්ත වූ සුක්ෂම වූ පිවිතුරු වූ පිරිසිදු වූ නිර්වාණ ධාතු වෙන් සැනසෙන් නිර්වාණ ධාතුවෙන් නිවී යන්න ලැබේවා! නිර්වාණ අවබෝධය පිණිස මේ ධර්මය හේතු උපනිග්‍රය වේවා! කියලා මෙමතියෙන් පිං දෙමින් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

ප්‍රශ්නය - අවසරයි ස්වාමීන්වහන්ස අර ‘පටිසන්ධික්ඛණේ’ කියලා විතරක් එතැන සඳහන් වෙලා තිබෙන්නේ වස්තු රූපය සම්බන්ධව අනිත් අවස්ථාවලදී ස්වාමීන්වහන්ස අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයක් වෙන්තේ නෑ කියලා වගේ තේරුනේ. ඒ අවස්ථාවේ විතරයි වස්තු රූපයෙන් විපාක හිතකට අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය ලබන්නේ කියන එක. එතකොට ස්වාමීන්වහන්ස අනිත් අවස්ථාවලදී වස්තු රූපය ආධාර කරගෙනනම් සිත් පහළ වෙන්තේ එතන මොන වගේ සම්බන්ධයක්ද තිබෙන්නේ එතකොට? ඒ වගේම ස්වාමීන්වහන්ස අනිත් ප්‍රසාද රූප වලත් අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයක් නැතුව ඒවා ආධාර කරගෙන සිත් පහළ වෙන්තේ කොහොමද කියන එක?

පිළිතුර - විශේෂයෙන්ම අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව කියනකොට අපිට විස්තර කරලා දෙන්නේ පැටලුම් වෙන්තේ නැතිවෙන්න ඉස්සරවෙලා නාම ධර්ම වෙනම කියලා දෙනවා ගොඩවල් තුනකින්, ‘කුසල’ ‘අකුසල’ ‘අඛ්‍යාකෘත’ වශයෙන්. ඊට පස්සේ රූප ධර්ම පිළිබඳව ‘ආහාරජ’ ‘චිත්තජ’ ‘කර්මජ රූප’ ‘සාතුජ රූප’ වෙනම කියලා දෙනවා.

මෙහිදී ‘හේතු වෙනවා’ ‘ප්‍රත්‍යය වෙනවා’ කියන එකයි ‘අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය ලබනවා’ කියන එකයි වෙනස්. අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය ලබනවා කියන තැනට තමයි මේ ප්‍රතිසන්ධිය ගලපන්නේ. දැන් ඒ වචනයේ තේරුම් සැලකුවහම අපි උදාහරණයක් ගත්තා උක්ගස් මිටි දෙකක් පිළිබඳව. එකම වෙලාවේදී උක් ගස් මිටියේ ප්‍රත්‍යය දෙන එකකුත් තිබෙනවා, ප්‍රත්‍යය ලබන එකකුත් තිබෙනවා. ඊළඟට ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී පමණයි නාම ධර්මයක් නිග්‍රය වස්තුවක් හැටියට ඔය මණ්ඩලයට ගිහිල්ලා එකට පොදි ගැහිලා කටයුතු කරන්නේ. ඒකෙ තිබෙන්නේ චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝ අනිත් අයට උදව් කරන ගමන් වස්තු රූපයටත් උදව් කරනවා.

ප්‍රසාද රූපවල සහ වෙනත් අවස්ථාවලදී එහෙම ගන්නේ නැත්තේ චිත්ත චෛතසික ධර්මයන් ප්‍රසාද රූප පාවිච්චි කරන්නේ ආධාරකයක් හැටියයි. විඤ්ඤාණයට එළියේ තිබෙන්නා වූ ගෝචරයක් දැන ගැනීමට අඩිය තියන්න, ගිහිල්ලා හිට ගන්න තැනක්

හැටියට නිග්‍රය වස්තුවක් හැටියට පාවිච්චි කරනවා හැරෙන්න කවදාකවත්ම උදව්වක් ලබාගන්න පාවිච්චි කරන්න නෑ වක්බු රූපය. ඒ සිද්ධිය නිසා තමයි ‘නාම ධර්ම’ ‘ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවට’ විතරක් යොමු කරලා තිබෙන්නේ සහ අනිත් ඒවාගෙන් අහක් කරලා තිබෙන්නේ. එක විත්තක්ෂණයක් පමණයි ඔය සිද්ධිය සිද්ධ වෙන්නේ. හේතුව, හුදකලා වෙච්ච මනසක් තමයි ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවට එන්නේ. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී කරුණු තුනක් සිද්ධ වෙනවා. විත්ත චෛතසික ධර්ම ටිකයි විඤ්ඤාණයයි නාම ධර්ම ස්ථාන හතරේදී ඊළඟට ඒ ටිකට වස්තු රූපය නිග්‍රයත් වෙනවා අඤ්ඤමඤ්ඤත් වෙනවා. නමුත් එහෙම ක්‍රමයක් වක්බු වස්තුව සෝත වස්තුව ආදී ස්ථාන වල ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේ කරන කාර්ය සිදු කරන්නේ නෑ. නමුත් විපාක වශයෙන් ඉදිරිපත් වෙනවා නිග්‍රය භූමියක් හැටියට.

ස්වාමීන්වහන්සේ තවම නිග්‍රය ප්‍රත්‍යය කරපු නැති නිසා මට ඒක තවම තේරුනේ නෑ, එතකොට ප්‍රසාද රූපය නිග්‍රය ප්‍රත්‍යය වෙනවද විත්ත චෛතසික වලට?

පිළිතුර - වෙනවා. භූමියක් හැටියට වෙනවා. ප්‍රසාදයක් වෙනවා. දැන් අර සුත්‍ර දේශනාවේ තිබෙනවා ‘**වක්බුංච පටිච්ච රූපේච උප්පජ්ජති වක්බු විඤ්ඤාණං**’ කියලා. ඒ කියන්නේ පොඩි බාහිර පිහිටක් උනා.

වක්බුංච පටිච්ච = ප්‍රසාද රූපය

රූපේච පටිච්ච = ගෝචර රූපය

මේකේ හේතුවක් උදව්වක් නිසා පහළ උනා කියලා කියන්නේ හිතට (විඤ්ඤාණයට) බාහිර රූපය ග්‍රහණය කර ගැනීම සඳහා අඩිය තියා ගන්නා වගේ එකක් උනා. එතකොට ඒ ප්‍රසාද රූපය පාවිච්චි කරන්නේ භූමියක් හැටියට. ස්ථානයක් හැටියට. උපකාරක ධර්මයක් හැටියට. යම් කිසි විදියකින් වක්බු ප්‍රසාදය නාම ධර්ම වලට උදව් උනා නම් නාම ධර්ම ප්‍රසාද රූපයට උදව් උනානම් එහෙම නම් අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය සිදුවෙනවා.

ජයන්ත මහත්මයා - ස්වාමීන්වහන්සේ ඒ ප්‍රශ්නය ගැන මට මෙහෙම හිතුවා. කර්මජ රූප, ඒ කියන්නේ වක්බු ප්‍රසාද, සෝත ප්‍රසාද, හෘදය වස්තු ආදී වශයෙන් ගත්තහම ඒවා කර්මජ වශයෙන් පහළ වෙලා සන්තති වශයෙන් පවතිනවා ජීවිත ඉන්ද්‍රිය රූපය සහ ආහාර රූප ආදිය ආධාර කරගෙන. ඒවා යම් කිසි දෙයක් දකින කොට විත්ත චෛතසික ධර්ම හදන්න නිග්‍රය ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා මිසක් ඒ හැදෙන සිත් නිසා මේ රූපය හට ගන්නවා නොවෙයි. ඒකයි අඤ්ඤමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ නෑ කියල ගත්තේ කියලා තේරුණා. ස්වාමීන්වහන්සේ ඒක නිවැරදියි කියලා හිතනවා. ඔබ වහන්සේගේ වටිනා කාලය මේ ආකාරයෙන් අප වෙනුවෙන් යෙදවීම සම්බන්ධයෙන් ඉතාමත්ම කෘතවේදීව පුණ්‍යානුමෝදනා කරමින් ඉතාම ගෞරවයෙන් ඔබවහන්සේට යොමු වෙනවා අද දවසේ සාකච්ඡාව නිමා කරන ලෙස. ඔබ වහන්සේට අප්‍රමාණ පින්. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන්වහන්සේ - හොඳයි, මහත්තයා හිතන විදිය හොඳයි. ඒ ක්‍රමය තමයි අපි තේරුම් ගන්න ඕන වෙන්නේ. ඒ විදියට හිතන එක හොඳයි. ඒ වාගේම පොත පත කියාගෙන ධර්මයක් අහගෙන පරණ අපි කරපු ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව කළ සාකච්ඡා වලට ඇහුම් කන් දුන්නට පස්සේ ගොඩක් නිරවුල් වෙනවා. මේක මහා ධර්ම ගංගාවක්. මගා ගාමිභීර ධර්ම සාගරයක් මෙතැන තිබෙන්නේ. සමහර තැන් වලට ගිහිල්ලා එක පැත්තක් හිතන කොට තව පැත්තක් අමතක වෙනවා. ඒක නිසා නිතර නිතර පරණ දේවල් මතු කරලා ගත්තට පස්සේ අපිට ඒක පිහිට වෙනවා ධර්මය හොඳට තේරුම් ගන්න. මේක මහා භාවනාවක්. ඉතින් අපි ඒකත් මතක් කරන ගමන් අපි සැම දෙනාටම පුණ්‍යානුමෝදනා කරනවා. අපේ ජයන්ත මහත්මා මෙහෙය වීම් කටයුතු සිද්ධ කරගෙන කල්‍යාණ මිත්‍ර මණ්ඩලය එක්කාසු කරගෙන සුපුරුදු විදියට මේ අභිධර්ම සාකච්ඡාව අදත් මේ විදියට මෙහෙය වූවා. ඒ වාගේම එයින් ජනිත කරගත්තා වූ පුණ්‍යශක්තිය ධර්ම ශක්තිය කුසල ශක්තිය පින්වත් ලලිත් දළුවත්ත මහත්මයාටත් ඒ පවුලේ සැමදෙනාටමත් අත්වේවා! ඒ වාගේම ඒ පින්වත් මහත්මයා ප්‍රධාන සැම දෙනාටම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කරගෙන උතුම් අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! කියලා අපි මෙමිත්‍රියෙන් ආශීර්වාද කරනවා. පින් දෙනවා.

ඒ ලලිත් මහත්මයාටත් ජයන්ත රත්නායක මහත්මයාටත් අසාගෙන සිටින මේ පින්වතුන් සැම දෙනාටමත් ඒවාගේම ප්‍රශ්න ඇසූ ඒ පින්වත් මහත්මයා ඇතුළු සැම දෙනාටම ශාන්තියක් සැපයක් සැනසිල්ලක් වේවා! තව තවත් ප්‍රභාෂ්වරව ආලෝකමත්ව ගාමිභීරව ධර්මය හිතන්න මෙනෙහි කරන්න ශක්තිය ලැබේවා! සැමදෙනාගේම සිත් වල කෙළෙස් ගිනි නිවී චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ වී කෙළවර අමා මහා නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! කියලා අපි මෙමිත්‍රියෙන් ආශීර්වාද කරනවා පින් දෙනවා. සැමදෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

සීලවන්තං ගුණවන්තං - පුඤ්ඤංඛේතං අනුත්තරං
 දුල්ලභේන මයා ලද්දං - පස්සිතුං චන්දිතුං වරං
 සාරිපුත්තාදි ථේරානං - ආගතං පටිපාටියා
 සද්ධා ශීලං දයා වාසං - බුද්ධ පුත්තං නමාමහං

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව
අති පුජ්‍ය හත්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි.